



СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ

Катедра „Счетоводна отчетност”

Ради Стефчов Димитров

***СЧЕТОВОДНИ АСПЕКТИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В
БЮДЖЕТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ***

МОНОГРАФИЯ

Свищов

2017

Научен ръководител: доц. д-р Иван Йорданов Андреев

Рецензенти:

- 1) Проф. д-р Георги Александров Баташки
- 2) Проф. д-р Стоян Димитров Стоянов

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

УВОД.....	4
ГЛАВА ПЪРВА. ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ КАТО ОБЕКТ НА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ	8
1. Финансиране на дейността на бюджетните организации със средства от Европейския съюз	8
1.1. Средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове – алтернативен източник за финансиране дейността на бюджетните организации	10
1.2. Оперативните програми – механизъм за финансиране на дейността на организациите от публичния сектор	15
1.3. Оценка на въздействието на финансовата подкрепа от Европейските структурни и инвестиционни фондове върху българската икономика	30
2. Организационно-методологични аспекти на финансирането по оперативните програми към Европейските структурни и инвестиционни фондове	37
2.1. Теоретична характеристика на европроектите	38
2.2. Организация и технология на кандидатстване за финансиране по оперативните програми към фондовете на Европейския съюз	45
3. Организационно-методологични аспекти при изпълнението на европроекти в бюджетните организации	54
3.1. Общи положения на процедурите за избор на изпълнители.....	55
3.2. Базисни правила за допустимост на разходи и генериране на приходи по европроекти	60
3.3. Отчитане на техническото и финансовото изпълнение на европейските проекти ..	72
ГЛАВА ВТОРА. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА МОДЕЛА ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В БЮДЖЕТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	81
1. Организация и технология на счетоводно-отчетния процес в публичния сектор	81
2. Модел за счетоводно отчитане на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации.....	94
2.1. Модел за счетоводно отчитане на средствата от Европейския съюз по балансови експозиции – на начислена и на касова основа	97
2.2. Модел за счетоводно отчитане на средствата от Европейския съюз по задбалансови експозиции	127

3. Насоки за усъвършенстване на модела за счетоводно отчитане на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации	132
3.1. Насоки за усъвършенстване счетоводното отчитане на средствата от Европейския съюз по балансови експозиции	133
3.2. Насоки за усъвършенстване счетоводното отчитане на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации по задбалансови експозиции	150

ГЛАВА ТРЕТА. ПРАКТИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ НА СЧЕТОВОДНИЯ АНАЛИЗ НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В БЮДЖЕТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ160

1. Теоретична характеристика на счетоводния анализ – същност, организация и методология	160
2. Методика за счетоводен анализ на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации	166
2.1. Счетоводен анализ на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации чрез приложение на сравнителния метод	169
2.2. Счетоводен анализ на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации чрез приложение на структурния метод	180
2.3. Счетоводен анализ на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации чрез приложение на показатели за метрифициране на реализираните операции и дейности по проекти	186

ЗАКЛЮЧЕНИЕ197

БИБЛИОГРАФИЯ203

ПРИЛОЖЕНИЯ211

У В О Д

България, като част от Европейския съюз (ЕС), е необходимо да се съобразява с тенденциите за постигане на устойчиво икономическо развитие на Общността чрез „интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж”. ЕС провежда политика на интеграция на своите членове чрез подобряване стандарта на живот на хората и изграждане на инфраструктурата на държавите-членки. Основната цел е Съюзът да се превърне в единна общност без различия в отделните страни и региони. В този аспект ЕС предоставя парични средства на отделни сектори и дейности, като по този начин ги подкрепя финансово. В резултат на това се ускорява процеса на интеграция, повишава се качеството на човешкия капитал, усъвършенстват се предоставените услуги. Социалната и икономическата обстановка в страните-членки като цяло се подобрява.

Политиката по „сближаване” на народите в рамките на ЕС през програмен период 2014 – 2020 г. се инициира от Европейската комисия (ЕК). Тя се реализира в унисон с изпълнението на стратегия „Европа 2020” за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, както и на заложените цели на Многогодишната финансова рамка 2014 - 2020 г.

Усвояването на финансови средства от Европейската общност дава възможност да се осъществяват проекти по оперативните програми към Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) или т. нар. „европроекти”. Отделните европроекти се реализират в следните сфери на обществена дейност: развитие на човешките ресурси, административен капацитет, техническа помощ, регионално развитие, околна среда, транспорт и транспортна инфраструктура, иновации и конкурентоспособност, развитие на селските райони, подобряване на дейностите в морското дело и рибарството и др.

Осъществените в българската икономика дейности и инициативи, финансирани със средства от ЕС, обосновават **актуалността на настоящото изследване**. Те допринасят за развитието на България в социално и икономическо отношение, чрез създаване на добавена стойност, повишаване на брутния вът-

решен продукт (БВП) и нарастване на националния доход. След 2007 г. значителен финансов ресурс от фондовете на Общността се инвестира в публичния сектор у нас. Направените инвестиции, които са съфинансирани с европейски средства, са в следните икономически сфери на дейност: развитие на инфраструктурната система (в това число сухопътна, железопътна и водна); подобряване на услугите със социален и административен характер в полза на населението; повишаване качеството на образованието и обучението; създаване на нови работни места и др. Основни „инвеститори” в тези сфери преди присъединяването на България към ЕС бяха държавната и местните власти. Също така инвестиционен процес се осъществява и от предприєдинителните програми на ЕС (ФАР, ИСПА, САПАРД и др.). Друг съществен момент, който аргументира актуалността на темата, е липсата на ясно регламентирана счетоводна рамка за отчитане на изпълняваните европроекти както в бюджетните организации, така също и в организациите от корпоративния сектор. За бенефициентите от публичния сектор Министерството на финансите регламентира счетоводното третиране на отделни отчетни обекти, чието реализиране се осъществява с финансова подкрепа от Общността. Цялостно изградена концептуална рамка за отчитане на средствата от ЕС, обаче, не е въведена. От тази гледна точка проблемът за отчитането на финансовите средства от ЕС и за въвеждането и регламентирането на концептуална рамка на отчетния процес придобива съществена актуалност.

В настоящата разработка **обект** на изследване е процесът на управление на средствата от Европейския съюз в бюджетните организации. Поставен е акцент върху етапите на планиране, разработване и кандидатстване за европейско финансиране, както и върху организирането, отчитането и контрола на дейността, свързана с усвояването на получените средства.

Предмет на изследване са методологичните, организационните и приложните аспекти при счетоводното отчитане на операциите по изпълнение на европейските проекти в бюджетните организации. Особено внимание е отделено на механизмите за счетоводно отчитане на операциите, свързани с изпълнението на проекти, които са съфинансирани с безвъзмездна финансова помощ от оперативните програми към ЕСИФ в различните бюджетни организации.

Основната цел на научното изследване е: очертаване на методологични и практико-приложни възможности за усъвършенстване на текущото и периодичното счетоводно отчитане на средствата от ЕС в организациите от публичния сектор¹.

Дефинираната цел обуславя решаването на следните **научни задачи**:

1. Критико-конструктивен теоретичен анализ на мястото и ролята на европейското финансиране в дейността на бюджетните организации и бюджетната система на Република България чрез изследване на въздействието на получените финансови средства от ЕСИФ върху българската икономика през програмен период 2007 – 2013 г.

2. Практико-приложно изследване на организацията и технологията на счетоводния процес по отношение на модела за отчитане на средствата от ЕС в структурите от публичния сектор.

3. Аргументирано разработване и предлагане в теоретико-методологичен и в практико-приложен аспект на възможности за усъвършенстване на счетоводното отчитане на средствата от ЕС чрез предложения за допълнение и реструктуриране на приложимия Сметкоплан на бюджетните организации.

4. Емпирично апробиране на методика за счетоводен анализ на средствата от ЕС в бюджетните организации чрез приложението на сравнителен и структурен методи. Очертаване на възможни подходи за счетоводен анализ чрез показатели за метрифициране на ефективността и изпълнението на реализираните операции и дейности по европейски проекти.

Въз основа на дефинираните обект, предмет, цел и задачи на настоящото изследване е формулирана основната **научноизследователска теза**, която се защитава в дисертационния труд: *чрез систематизиране на знания с теоретико-приложен характер за счетоводното отчитане на средствата от ЕС, апробирани по емпиричен път, се допринася за осъществяване на рационален управлен-*

¹ За целите на настоящото изследване „организации от публичния сектор“, „бюджетни организации“ и „бюджетни предприятия“ се приемат със синонимно значение. По смисъла на т. 5. от § 1 на Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси бюджетни организации са „всички юридически лица, чиито бюджети се включват в държавния бюджет, в бюджетите на общините, в бюджетите на социалноосигурителните фондове, както и всички останали юридически лица, чиито средства, постъпления и плащания се включват в консолидираната фискална програма по силата на нормативен акт или по реда на чл. 171. (от същия закон)“ (Закон за публичните финанси, 2013).

ски процес по отношение усвояването на финансови средства от европейските фондове в бюджетните организации у нас.

Целта и задачите на настоящото изследване се реализират чрез прилагане на общо логически и емпирични научни методи: наблюдение, описание, анализ и синтез, индукция и дедукция, сравнение, моделиране и др.

Практически изследвания по проблематиката са проведени в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, която е част от структурата на подсектор „Централно управление“, община Свищов и общинска служба „Социални дейности“ – подведомствен разпоредител с бюджет в структурата на община Свищов.

Ограничителни условия на разработката. Научното изследване обхваща счетоводното отчитане на операции и дейности със средства от ЕС в бюджетните организации-бенефициенти по проекти, съфинансирани чрез оперативните програми към ЕСИФ, на национално равнище. Настоящият дисертационен труд не претендира за изчерпателност при изследването на темата, свързана със счетоводните аспекти при управлението на средствата от ЕС в бюджетните организации.

Научното изследване е съобразено с постановките на действащите законодателства на Република България и на Европейската общност към 1 април 2017 г.